

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

Rīgā, Datums skatāms laika Nr. LU-7-41/2045
zīmogā

Pārresoru koordinācijas centram
Brīvības bulvāris 36,
Rīga, LV-1520

Par priekšlikumiem NAP2027 pilnveidei

Latvijas Universitāte (turpmāk – LU) ir iepazinusies ar Pārresoru koordinācijas centra (turpmāk – PKC) vadībā izstrādāto Latvijas nacionālā attīstības plāna 2021.–2027.gadam (turpmāk – NAP2027) pirmo redakciju, kas publicēta sabiedriskajai apspriešanai. LU atzinīgi novērtē paveikto apjomīgo darbu pie NAP2027 izstrādes, novērtējot to kā kvalitatīvi izstrādātu, visaptverošu vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentu turpmākajiem septiņiem gadiem. Sniedzam savus priekšlikumus NAP2027 pilnveidei (skat. pielikumā).

Novērtējam un atbalstām NAP2027 ietvaros izvirzītos mērķus un sasniedzamos mērķa indikatorus rīcības virzieniem “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai” un “Kvalitatīva, pieejama, iekļaujoša izglītība”. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka minēto mērķu un indikatoru sasniegšanai ir nepieciešami būtiski finanšu ieguldījumi, ņemot vērā identificētos izaicinājumus: ilgstoši nepietiekams un nestabils finansējums pētniecībai un attīstībai, zema un lejupejoša pētniecības kapacitāte, nepietiekama iekšējā konkurence, internacionalizācija un izcilība.

Paredzēts, ka NAP2027 nosaka galvenos publisko investīciju virzienus valsts budžeta, Eiropas Savienības fondu un citu finanšu instrumentu ieguldījumiem Latvijā. Šobrīd nozaru ministrijās notiek darbs pie indikatīvā finanšu plāna izstrādes NAP2027 īstenošanai.

Izsakām nožēlu, ka sabiedriskās apspriešanas laikā nebija pieejams minētais finanšu plāns, līdz ar to nebija iespējams novērtēt, vai plānotie finanšu līdzekļi būs pietiekami, lai attiecīgajos rīcības virzienos nodrošinātu izglītībai, zinātnei, produktivitātei un inovācijām noteikto mērķu, uzdevumu un mērķa indikatoru sasniegšanu.

Nav atbalstāma NAP2027 dokumentā pie mērķa indikatoriem norādītā piezīme, ka “Indikatoru mērķa vērtības tiks precizētas pēc indikatīvi pieejamo resursu noteikšanas uzdevumu īstenošanai”. Uzskatām, ka izglītībai un zinātnei izvirzītie mērķi un mērķa indikatori ir noteikti atbilstoši un pamatoti, ar nosacījumu, ka to sasniegšanai tiek paredzēti atbilstoši valsts budžeta un Eiropas Savienības fondu līdzekļi. Pretējā gadījumā bez attiecīga finansējuma ar samazinātām mērķa indikatoru vērtībām nebūs iespējama NAP2027 ietvaros plānotā pētniecības attīstība, zinātnes izcilība, starptautiskā konkurētspēja, inovāciju un produktivitātes pieaugums.

Pielikumā: LU priekšlikumi NAP2027 pilnveidei (uz 6 lapām)

Rektora p.i

(paraksts*)

I.Muižnieks

E.Megne

Edite.Megne@lu.lv

*** ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

*Pielikums LU vēstulei
"Par priekšlikumiem NAP2027 pilnveidei"*

LU priekšlikumi NAP2027 pilnveidei

Rīcības virziens "Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai"

NAP2027 teksta attiecīgā sadaļa vai punkts	LU komentāri un priekšlikumi
[131] Klimata pārmaiņas, ģeopolitiskās situācijas pārmaiņas, augsta nevienlīdzība, straujā tehnoloģiju attīstība un pieaugošā migrācija rada Latvijas sabiedrībai un drošībai jaunus izaicinājumus, kuru risināšanai ir nepieciešams P&A ieguldījums.	Nav iezīmēta vēl viena vērā ņemama tendence pie uzskaitītajām - sabiedrības novecošana (demogrāfija), kas būtiski ietekmē gan Latvijas, gan Eiropas Savienības sabiedrības un tautsaimniecības turpmāko attīstību ar visām no tās izrietošajām sekām. Lūdzu papildināt.
Mērķa indikatori [137] Zinātnisko publikāciju datubāzēs iekļauto Latvijas autoru zinātnisko publikāciju skaits gadā [138] Publikāciju īpatsvars, kuras iekļautas starp 10 % nozares citētāko pasaules publikāciju, no visām Latvijas autoru publikācijām	Indikatoriem kā datu avots norādīta ir tikai viena starptautiskā datu bāze <i>Scopus</i> , neņemot vērā, ka ir citas prestižas pasaules līmeņa, starptautiski atzītas datu bāzes, kurās Latvijas zinātnieki publicē zinātniskās publikācijas, piem., <i>Web of Science</i> , <i>PubMed</i> , <i>Erih</i> . Ieteikums datu avotu papildināt ar citām starptautiskās citējamības datu bāzēm (kā minimums ar <i>Web of Science</i>). Ieteikums mērķa indikatoru [137] izteikt šādā redakcijā: "Starptautiskās citējamības datubāzēs iekļauto Latvijas autoru zinātnisko publikāciju skaits gadā"
Rīcības virziena uzdevumi	Latvijas talantu skološana labākajās ārvalstu augstskolās ir atbalstāma ar nosacījumu, ka tiek nodrošināta iegūto zināšanu pārnese atpakaļ uz Latviju. Ir nepieciešams izveidot mehānismu, kas ārvalstīs sagatavotos

<p>[140] “Pētniecības cilvēkresursu piesaiste un kapacitātes celšana finansējot Latvijas talantu studijas labākajās ārvalstu universitātēs”</p>	<p>speciālistus pēc tam atgrieztu atpakaļ Latvijā. Jau tagad aptuveni 30% vidusskolas beidzēju nesaista savu nākotni ar Latviju, dodas darba un studiju meklējumos ārzemēs - talantu aizplūšana.</p>
<p>Rīcības virziena uzdevumi [140] “... plašāk iesaistoties starptautiskajā sadarbībā, īpaši īstenojot darbu pētniecībā saistībā ar prioritārajiem virzieniem zinātnē un Viedās specializācijas stratēģijas mērķu sasniegšanu” un [141] “.....izveidojot nozaru ilgtermiņa stratēģiskajai attīstībai nepieciešamās valsts pētījumu programmas un tirgus orientētās pētniecības programmas publiskā un privātā sektora kopīgam P&A darbam”</p>	<p>Sadaļā “Vīzija par Latvijas nākotni 2027.gadā” “Zināšanu sabiedrība” norādīts, ka [25] Mūsdienīga humanitāro un sociālo zinātņu apguve veido patriotiskus, savā kultūrā un savas zemes dzīvesziņā iesakņotus nākamos pilsoņus ar ievērojamu radošo potenciālu un augstām prasībām pret mākslu. Rīcības virzienā “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai” nekas nav minēts par nacionāli nozīmīgām zinātnes nozarēm, nav plāna humanitāro un sociālo zinātņu pētījumu attīstībai, kam tieši ir nacionāli valstiska nozīme. Starptautiskā sadarbība un iesaiste pasaules zinātnes un inovācijas norisēs nav iedomājama bez nacionālās zinātnes akcentējuma, proti valodas, kultūras, vēstures un identitātes izpētes, kā arī bez citu valodu izpētes, t.sk., Latvijas zinātnes starptautiskās atpazīstamības veicināšanas kontekstā. Priekšlikums precizēt rīcības virzienu, papildinot ar uzdevumu attiecībā uz humanitāro un sociālo zinātņu pētniecības attīstību un ieguldījumu, piem., papildinājumi punktos [140] vai [141]</p>
<p>Rīcības virziena uzdevumi [142] Pētniecības un inovācijas investīciju efektīva koordinēšana un pārvaldība, stiprinot P&A pārvaldības</p>	<p>Priekšlikums P&A pārvaldību papildināt ar uzdevumu mazināt administratīvo slogu pētniecībā, kas ir viens no būtiskiem faktoriem, kas kavē P&A attīstību. Šobrīd samērā liels pētnieku darba laiks tiek patērēts,</p>

<p>kapacitāti un koncentrējot atbalsta programmas vienā kompetentā institūcijā, kā arī attīstot P&A pārvaldības kompetenci zinātniskajās institūcijās</p>	<p>pildot un gatavojot dažādas atskaites, pamatojumus, skaidrojumus, attiecīgi samazinot pašai pētniecībai atvēlēto laiku. Ir nepieciešams vienkāršot un unificēt dažādās administratīvās prasības P&A pārvaldībā un no publiskajiem līdzekļiem, t.sk., ES fondiem, finansēto projektu administrēšanā, ieviešot “nulles birokrātijas” pieeju līdzīgi kā ir uzsākts ieviest valsts pārvaldē attiecībā uz uzņēmējdarbības vidi. Priekšlikums aiz vārdiem “stiprinot P&A pārvaldības kapacitāti un koncentrējot atbalsta programmas vienā kompetentā institūcijā...” papildināt ar vārdiem “veicinot “nulles birokrātijas” pieeju P&A pārvaldībā un administrēšanā”</p>
<p>Rīcības virziena uzdevumi [145] Publiskajā sektorā radīto zināšanu tieša nodošana Latvijas mazajiem uzņēmumiem, sociālajiem uzņēmumiem, sabiedriskajām organizācijām un radošajām industrijām</p>	<p>Lai veicinātu efektīvāku zināšanu pārnesi, ieteicams popularizēt un vairāk izmantot atvērtās piekļuves datubāzes gan zinātnisko rezultātu popularizēšanai, gan sabiedrības izglītošanai.</p>

Rīcības virziens “Kvalitatīva, pieejama, iekļaujoša izglītība”

NAP2027 teksta attiecīgā sadaļa vai punkts	LU komentārs un priekšlikumi
<p>“Izglītības kvalitāte un izglītības sistēmas efektīva pārvaldība”</p>	
<p>Vispārīgs komentārs</p>	<p>Sadaļā “Vīzija par Latvijas nākotni 2027.gadā” “Zināšanu sabiedrība” norādīts, ka [25] Mūsdienīga humanitāro un sociālo zinātņu apguve veido patriotiskus, savā kultūrā un savas zemes dzīvesziņā iesakņotus</p>

	<p>nākamajos pilsoņus ar ievērojamu radošo potenciālu un augstām prasībām pret mākslu.</p> <p>Rīcības virziena uzdevumos būtu jāakcentē ne tikai STEM/STEAM prasmju apguve, bet arī sociālo un humanitāro zinātņu apguve (primāri dzimtā, proti, latviešu valoda, kultūra, vēsture Eiropas kultūras un vēstures kontekstā un dažādu mūsdienu ES izglītībā un darba tirgū vitāli svarīgu valodu apguve kopumā) kā viena no harmoniska cilvēka un harmoniskas sabiedrības pamatelementiem, kā arī augstskolu starptautiskās sadarbības un internacionalizācijas kontekstā. Lūdzu attiecīgi precizēt rīcības virziena uzdevumus.</p>
<p>Rīcības virziena uzdevumi [159] “Modernas un efektīvas augstskolu pārvaldības īstenošana paaugstinot mācībspēku atalgojumu un panākot ārvalstu mācībspēku augstāku īpatsvaru”</p>	<p>Ir noteikti atbalstāma lielāka ārvalstu mācībspēku piesaiste darbam Latvijas augstskolās, vienlaikus “augstāks ārvalstu mācībspēku īpatsvars” nedrīkst kļūt par formālu vai mehānisku pašmērķi, piesaistot jebkuru, galvenais, ka ārvalstu mācībspēks. Izglītības kvalitātes celšanai svarīgi ir piesaistīt tieši izcilus, kvalitatīvus, atzītus ārvalstu mācībspēkus (izvirzot pietiekami augstus kritērijus)</p>
<p>Rīcības virziena uzdevumi [160] “...panākot optimālu skaitu kvalitatīvu studiju programmu, novēršot studiju programmu nepamatotu sadrumstalotību un dublēšanos, ļaujot elastīgi modelēt uz studentu centrētu piedāvājumu kvalifikācijas ieguvei un pārkvalifikācijai, izveidojot starptautiskiem standartiem atbilstošas doktorantūras studijas, ieviešot akadēmiskā personāla garantētās nodarbinātības sistēmu (tenure system), nostiprinot jauno tehnoloģiju ieviešanu, kā arī attīstot studiju procesā digitālās prasmes un STEM/STEAM kompetences”.</p>	<p>Papildināt ar Rīcības virziena uzdevumu ar “Studentcentrētas izglītības prasmju izveide un pilnveidošana augstskolu mācībspēkiem, īpaši STEM/STEAM nozarēs.”</p> <p>Šobrīd kompetence šai jomā ir zema, ja jaunais mācībspēks vēlas apgūt studentcentrētas augstskolu pedagoģijas prasmes, tad STEM/STEAM jomās Latvijā nav īsti no kā, vienīgā iespēja ir attālināta mācīšanās no resursiem ārpus Latvijas.</p>

<p>“Izglītība ekonomikas izaugsmei”</p>	
<p>Rīcības virziena uzdevumi [169] “Profesionālās izglītības iestāžu un koledžu prestiža celšana un pieejamības palielināšana, modernizējot mācību vidi un uzlabojot tās kvalitāti, nodrošinot uzņēmējspēju apguvi, izglītības procesa individualizāciju un darba vidē balstītas mācības, paplašinot sociālā atbalsta programmas, talantu attīstības iniciatīvas, kā arī īstenojot karjeras izglītības atbalsta un stratēģiskās komunikācijas pasākumus sadarbībā ar nozarēm”</p>	<p>Norādām, ka noteiktais mērķa indikators [165] “Dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju jomu absolventu īpatsvars no kopējā absolventu skaita augstākajā izglītībā” attiecas ne tikai uz profesionālās izglītības iestādēm un koledžām, bet arī pārējām augstākās izglītības iestādēm, kuras tāpat kā koledžas sagatavo darba tirgum un uzņēmumiem nepieciešamos, tikai atbilstoši augstākas kvalifikācijas, speciālistus. Arī pārējās augstākās izglītības institūcijas, ne tikai koledžas, nodrošina izglītību ekonomikas izaugsmei.</p> <p>Arī pārējām augstākās izglītības institūcijām, ne tikai koledžām, ir nepieciešams nodrošināt darba vidē balstītas studijas un turpināt modernizēt mācību vidi, lai studijas atbilstu mūsdienu darba tirgus prasībām, kas strauji attīstās un mainās, īpaši attiecībā uz augstas kvalifikācijas speciālistu sagatavošanu un jaunāko tehnoloģiju izmantošanu studiju procesā.</p> <p>Lūgums papildināt rīcības virziena uzdevumu [169] ar pārējām augstākās izglītības institūcijām.</p>

LU Medicīnas fakultātē strādājošie veselības aprūpes eksperti sagatavojuši savus priekšlikumus arī veselības aprūpes jomā definētajām prioritātēm un uzdevumiem.

Prioritāte “Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki”

Rīcības virziens “Uz cilvēku centrēta veselības aprūpe”

NAP2027 teksta attiecīgā sadaļa vai punkts	Ieteikums papildināt	Pamatojums
<p>Punkts (51) Šo iemeslu dēļ ir veicami ieguldījumi, lai palielinātu valsts līdzfinansēto veselības aprūpes pakalpojumu apjomu,....</p>	<p><u>Papildināt:</u> Šo iemeslu dēļ ir veicami ieguldījumi, lai palielinātu izmaksu-efektīvu valsts līdzfinansēto veselības aprūpes pakalpojumu apjomu,....</p>	<p>Tikai mērķtiecīga orientācija uz izmaksu-efektīvu pakalpojumu ieviešanu ļaus nodrošināt Latvijai ekonomisku izaugsmi</p>
<p>Pēc punkta (52)</p>	<p><u>Papildus iekļaut jaunu punktu:</u> Ņemot vērā nelabvēlīgos saslimstības un mirstības rādītājus ļaundabīgām slimībām, to skaita pieaugumu un novēlotu diagnostiku, ārstēšanas kvalitātes atšķirības dažādās Latvijas iestādēs, kā arī prognozējamo iedzīvotāju novecošanos, būtiski uzlabot ļaundabīgo slimību profilaksi, agrīnu diagnostiku, kā arī ārstēšanu, tādējādi mazinot šo slimību izraisīto priekšlaicīgo mirstību. Tas panākams, veidojot vienotu pakalpojumu un to rezultatīvo indikatoru plānošanas, uzskaites un pārraudzības sistēmu (Nacionālais Vēža centrs), uzlabojot ļaundabīgo saslimšanu reģistrēšanas sistēmu, ieviešot Eiropas kvalitātes kritēriju prasībām atbilstošu labas pārvaldības organizētu vēža skrīningu, uzlabojot pieejamību kvalitatīvai ārstēšanai un rehabilitācijas pasākumiem. Veidot Nacionālā Vēža centra struktūru atbilstoši EK un Eiropas vēža organizāciju principiem, t.sk. iekļaujot tajā arī pētniecības un apmācības funkcijas.</p>	<p>Ņemot vērā EK noteiktās prioritātes saslimstības ar vēzi, kas tiek izdalīts no pārējo saslimšanu spektra, mazināšanā; EK šobrīd izstrādāto Vēža novēršanas plānu, kā arī neveiksmīgu līdzšinējo onkoloģijas stratēģiju ieviešanu Latvijā un sliktos indikatīvos rādītājus, salīdzinot ar citām ES valstīm, nepieciešams šo aktualitāti izdalīt kā atsevišķu punktu.</p>

<p>Pēc punkta (54)</p>	<p><u>Papildus iekļaut jaunu punktu:</u> Ņemot vērā pieaugošās veselības pakalpojumu izmaksas, noteikt tās reālajām izmaksām atbilstošas, ieviest izmaksu-efektivitātes principu veselības profilakses un aprūpes pakalpojumu apmaksai, nodrošinot maksimāli plašu un ekonomiski izdevīgu pakalpojumu valsts budžeta līdzekļu ietvarā. Attīstīt ekonomisko modelēšanu veselības aprūpes mērķu sasniegšanas optimālu scenāriju atrašanai.</p>	<p>Valsts noteiktās veselības aprūpes pakalpojumu izmaksas šobrīd daudzās pozīcijās neatbilst šo pakalpojumu reālai vērtībai. Lēmumi par pakalpojumu finansēšanu netiek pieņemti, veicot dažādu pasākumu izmaksu salīdzinājumu viena un tā paša mērķa sasniegšanai (piemēram, izmaksas papildus iegūtā dzīves gada vērtība, ieguldot profilakses, agrīnas diagnostikas vai ārstēšanas pasākumos). Tikai ekonomiskas analīzes un modulēšanas rezultātā iespējams atrast optimālos ceļus ieguldījumu veikšanai.</p>
<p>Pēc punkta (67)</p>	<p><u>Papildus iekļaut jaunu punktu:</u> Vienotas datu bāzes izveide ļaundabīgo saslimšanu un to ārstēšanas rezultātu, organizēta vēža skrīninga manipulāciju un to kvalitātes rādītāju un izmaksu uzskaiti un regulārai analīzei.</p> <ul style="list-style-type: none"> - VM - VARAM - VB, ES fondi - Attālināmā / novēršamā mirstība no ļaundabīgām slimībām uz 100 000 iedzīvotāju 	<p>Tikai vienota datu sistēma visiem onkoloģisko slimību profilakses, skrīninga un ārstēšanas posmiem ietverot kvalitātes indikatorus, var nodrošināt racionālu līdzekļu izmantojumu un rezultatīvo indikatoru sasniegšanu onkoloģijas un onkoprofilakses jomā. Sistēmai jāaptver kvalitatīvi Vēža reģistra (kurš kopš 2017. gada Latvijā nedarbojas!) dati, skrīninga,</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Ieviesti praksē EK rekomendētie kvalitātes indikatori, tādējādi paaugstinot valsts apmaksāto manipulāciju kvalitāti - Klientu apmierinātība ar veselības aprūpes pakalpojumiem 	<p>medicīnisko izmeklējumu un manipulāciju dati, kā arī jānodrošina regulāra izpildītā darba kvalitātes kontrole.</p>
<p>Pielikums “NAP2027 prioritāšu pamatojuma avoti”, pēc 7.punkta</p>	<p><u>Papildus iekļaut jaunu punktu:</u> Latvijā pastāv Vēža savlaicīgas atklāšanas programma (1), kas neatbilst labas pārvaldības organizēta vēža skrīninga (2) kritērijiem. Rezultatīvie indikatori (1) būtiski atpaliek no ES kvalitātes kritērijos noteiktajiem (Datu avoti: 1) Latvijas programmas raksturojums un tās rezultatīvie indikatori: http://www.vmnvd.gov.lv/lv/veselibas-aprupes-pakalpojumi/veza-savlaicigas-atklšanas-programma 2) ES ekspertu ieteikumi: Cancer screening: policy recommendations on governance, organization and evaluation of cancer screening. <i>In: European Guide on Quality Improvement in Comprehensive Cancer Control. Pieejams:</i> http://www.cancercontrol.eu/guide-landing-page/</p>	
<p>Pielikums “NAP2027 prioritāšu pamatojuma avoti”, pēc 7.punkta</p>	<p><u>Papildus iekļaut jaunu punktu:</u> ES ekspertu ieteikumi rekomendē katrā ES valstī izveidot vismaz vienu visaptverošu vēža aprūpes centru (kas</p>	

	<p>apkalpo 5-10 milj. iedzīvotāju skaitu). Šāda centra izveide nosaka arī vienotu informācijas datu plūsmas principu.</p> <p>(Datu avots: Integrated cancer control: the case for comprehensive cancer care networks. <i>In: European Guide on Quality Improvement in Comprehensive Cancer Control. Pieejams:</i> http://www.cancercontrol.eu/guide-landing-page/)</p>	
<p>Pielikums “NAP2027 prioritāšu pamatojuma avoti”, 8.punkts Lielākas investīcijas datu kvalitātē ne tikai uzlabotu Veselības ministrijas un NVD spēju uzraudzīt veselības aprūpes sistēmas problēmas nākotnē, bet arī palīdzētu palielināt medicīnisko izdevumu rēķinu precizitāti un caurspīdīgumu. (Datu avots: <i>Latvijas veselības aprūpes sistēmas izvērtējums, Pasaules Banka, http://www.vmnvd.gov.lv/uploads/files/58a6f1c336572.pdf</i>)</p>	<p><u>Piedāvājam mainīt uz:</u> Datu kvalitātes uzlabošana, kvalitātes kritēriju reģistrēšana vienotā datu sistēmā, uz reālām izmaksām un izmaksu-efektivitāti balstīta pakalpojumu apmaksā veselības aprūpes nozarē, kā arī izmaksu-efektivitātes modelēšana radīs lēmumu pieņemšanai par pamatu ekonomiski izdevīgu ieguldījumu veikšanu (Datu avots: <i>Latvijas veselības aprūpes sistēmas izvērtējums, Pasaules Banka, http://www.vmnvd.gov.lv/uploads/files/58a6f1c336572.pdf</i>)</p>	<p>Piedāvājam precizētu formulējumu</p>
